

Predikatie over 1 Korinthe 15:4, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 2 juni 1954 te Bennekom

Gezongen: Psalm 119:1, 2 en 3.

Gelezen: 1 Korinthe 15:1-18.

Gebod:

Doe ons naderen tot U, Heere, met diepe eerbied en kinderlijke vreze. Ge hebt ons welgedaan, Ge hebt ons gedragen en verdragen, en geholpen door al onze moeilijkheden heen, zodat een woord van lof en dank ons past; waarlijk, de lof is betamelijk.

En nu hebben we het voorrecht weer met elkander aan deze plaats te zamen te zijn, om Uw Woord geschaard. Doe ons dit voorrecht zien, erkennen en waarderen, en geef er ons ook een recht gebruik van te maken. Weer alle sleurdienst en oppervlakkigheid, en doe ons ons geplaatst zien voor Uw Woord en voor de vraag wat wij daarmee gedaan hebben en wat wij daarmee doen.

Geef ons in de opening onzer lippen Uw getuigenis en doe ons zeggen wat waarachtig is – niet de dingen waar wij bij kunnen, maar *die* welke geopenbaard zijn, en geopenbaard worden in het hart van Uw kinderen.

Gedenk Uw Kerk, Uw overblijfsel dat er nog is en blijven zal tot de jongste dag. Gij hebt wat betreft hetgeen ze te beleven heeft, nooit veel gunstigs gezegd. Heere, doe haar, doe ieder lid van Uw Gemeente, zich op de rechte wijze plaatsen tegenover de dingen die gaande zijn en die komen zullen, hetzij wat vroeger, hetzij wat later, want Gij komt om het geschondden verbondsrecht.

Heere, voeg nog toe aan Uw Gemeente, zo mogelijk ook door onze geringe dienst waarvan Ge wilde dat deze nog gedurende een kleine tijd in stand zou gehouden worden.

Ook hier is er één die ernstig ziek is. Gedenk hem in betrekking tot het lichaam, maar dit is tenslotte bijzaak; gedenk hem in betrekking tot zijn onsterfelijke ziel. En gedenk ook ons in betrekking tot onze onsterfelijke zielen. En laat ons niet kunnen rusten, voordat we rust gevonden hebben.

Amen.

Gezongen: Psalm 19:3 en 4.

Ik zou graag, zeer geachte toehoorders, met u gedurende enige ogenblikken willen nadenken over een gedeelte van het vierde vers van 1 Korinthe 15:

‘En dat Hij is begraven, en dat Hij is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften.’

Ik heb in de stad van mijn inwoning al enige predikaties gehouden over deze woorden, maar het onderwerp is daarmee nog niet uitgeput geraakt. Het gaat om het lijden en sterven en om de opstanding van de Heere Jezus Christus. En nu zijn deze twee zaken de inhoud van de christelijke religie. Wie ze verstaat – niet wie ze toestemt, niet wie er enige letterkennis van heeft – wie ze verstaat, wie dus deel heeft in zijn leven aan het lijden van Christus en in wiens hart Christus verzezen is, die verstaat de gehele christelijke religie. Hij kent zichzelf, en hij kent God, en hij kent Christus, hij kent het geloof en de vruchten van het geloof, rechtvaardigmaking en heiligmaking, kortom: hij kent alles. Als iemand het lijden en sterven en de opstanding van de Heere Jezus Christus niet aanneemt, dan staat hij buiten alles. Hij begrijpt niets; hij begrijpt niets van de christelijke religie. En zoals gezegd is: hij staat buiten alles. Hierom heeft immers de Heere Jezus deze woorden eens gesproken: ‘Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien’ (Joh. 3:3). En de wedergeboorte – ik hoop dat u dat bekend is, want er wordt op een verschrikkelijke wijze, op een ketterse wijze hierover gesproken – de wedergeboorte is een zaak die men alleen leert kennen, wanneer men in Christus is.

Ik zou dan graag willen beginnen met u iets te zeggen over de tijd van de opstanding van de Heere Jezus Christus. Deze tijd is ons genoemd: ‘ten derden dage’, staat er in onze tekst. Dat was voorzegd; meer dan eens had de Heere Jezus zo gesproken. De Heilige Schrift – dus ook wat Jezus voorzegd heeft – de Heilige Schrift is een waarachtig getuigenis: ‘De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan’ (Matth. 24:35). Hierom moet u uzelf toetsen aan het Woord – niet

aan mij, ofschoon ik ervan overtuigd ben dat ik u de waarheid in Christus predik, niet aan uw predikant, als u zo iemand nog hebt, niet aan de een of andere vriend, bekeerd of onbekeerd – u moet u toetsen aan de Bijbel. Niet aan de letter, want terecht heeft iemand gezegd:* ‘Die niet heeft dan de letter, is maar een ketter’, maar aan de Schrift, zoals deze verklaard wordt in het hart. Dus u hebt u te toetsen aan de zin en mening van de Heilige Geest in de Heilige Schrift. Te toetsen dus, ten eerste: uw staat, en ten tweede: uw leven, zoals dat is geweest gisteren, vandaag, en zoals dat misschien morgen zal zijn. Ge hebt uw leven te toetsen aan de Schrift. En wanneer u nu bespeurt dat uw zaken voor de eeuwigheid – de zaken dus, waarmee u hoopt en durft te komen voor Christus als de Rechter van hemel en aarde – ik zeg: wanneer u nu uw zaken voor de eeuwigheid en uw leven van vandaag bevindt te zijn naar het Woord, dan moet u voor niets en voor niemand bang zijn. God houdt Zich aan het Woord, en wanneer u zich nu ook aan het Woord houdt, waarvoor zou u dan moeten vrezen? Zo zegt de apostel Paulus: ‘Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?’ (Rom. 8:31). Dit is de vastheid van het gemoed, waar David om bad volgens de 51e Psalm (vs. 12). En waar deze vastheid niet is, daar is in het geheel geen vastheid.

Dat Christus drie dagen en drie nachten in het graf lag, voordat Hij opstond, had zijn reden. De roeping van de Heere Jezus was de Wet gehoorzaamheid te betonen, en de straf die wij ons op de hals gehaald hadden, te dragen. Wanneer Hij deze roeping niet vervulde, dan was er geen zaligheid, noch voor mij, noch voor u, want hierin ligt de zaligheid. Nu was er gezegd: ‘Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven’ (Gen. 2:17). ‘Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen’ (Gal. 3:10). Zo was het dan noodzakelijk dat Christus stierf, en ook noodzakelijk dat aan de dag trad dat Hij gestorven was. En dat is de betekenis van Zijn graf: de zekerheid van de dood van Christus.

Christus is opgestaan op de eerste dag van de week. God heeft het licht geschapen op de eerste dag van de week. Christus is het Licht: ‘Ik ben het Licht der wereld’ (Joh. 8:12). Wanneer nu Christus ons geworden is het

---

* Jodocus van Lodenstein (1620-1677), Beschouwinge van Zion.

Licht der wereld, dat is, wanneer Hij in ons hart geopenbaard is, dan *zien* wij het licht; *we zijn* 'licht in den Heere' (Ef. 5:8).

Er zijn zoveel mensen, mensen die men overal ontmoet, die hier ook op de Veluwe bij duizenden te vinden zijn, die menen dat men licht kan hebben, zaligmakend licht kan hebben, zonder met Christus verenigd te zijn. Dat is een verschrikkelijke dwaling. Een dwaling waarmee ieder mens behept is. Nee, wanneer Christus in het hart geopenbaard is, dan heeft een mens licht. Voordat hij licht kan hebben, moet hij licht *zijn*. En als Christus in het hart geopenbaard is, dan *is* hij licht; niet in zichzelf, maar in de Heere. En dat licht vertoont zich nu zó krachtig aan hem, dat hij God aanschouwt, Die hij nooit gekend had, God in Zijn heerlijkheid, in Zijn heerlijke deugden, zodat hij als wegsmelt onder God. Hij aanschouwt de Heere Jezus en in de Heere Jezus ziet hij God.

Hij ziet zichzelf. Wanneer een mens in dit licht zichzelf ziet, dan is er geen schepsel op aarde zo afschuwelijk als hij. Hij walgt van zichzelf. Hij is een dwaas, hij is een goddeloze, hij is een ongelovige, hij is een antinomiaan, hij is een remonstrant, hij is een roomse, hij is al wat hij niet moest zijn. En dat is hij nu, en hij kan zijn wat hij is, omdat hij in Christus is. Want een mens die niet in Christus is, zal wel oppassen om van zichzelf dit alles te zeggen. Trouwens, hij kan van zichzelf dit niet zeggen, want hij ziet zichzelf niet.

Zo ziet nu de mens ook de Heilige Schrift. Hij ziet de inhoud van het Woord. Hij verstaat dat dat Christus is; dat Hij is de inhoud, niet alleen van het Nieuwe Testament, maar ook van het Oude Testament.

Hij ziet wat het geloof is. Hij heeft erover horen spreken. Ja, hij heeft erbij gezeten, hij is misschien onder een predikatie geweest waarin over het geloof gesproken werd. Ja... ja... hij wist het niet, hij wist zelf niet wat het geloof is. Nu hoeft niemand hem meer te zeggen wat het geloof is. Hij zou er veel van kunnen zeggen. Hij zou er bijvoorbeeld van kunnen zeggen dit: dat het geloof niet vóór zijn Voorwerp is, maar het Voorwerp is vóór het geloof. Het Voorwerp van het geloof is God drie-enig in Christus. Nu, nu kan hij er dit van zeggen, dat het geloof er niet is voordat God drie-enig er is, maar dat als God drie-enig er is, er dan ook en onmiddellijk het geloof er is, waardoor hij dan werkzaam wordt met God drie-enig.

En zo verstaat hij alle dingen: de hoop, wedergeboorte, rechtvaardig-

making, heiligmaking, enzovoort. Dat ligt nu alles in zijn hart beschreven. En nu heeft hij niet altijd de vrijmoedigheid om te zeggen hoe het in zijn hart beschreven is. Deze vrijmoedigheid moet nog komen, doorgaans althans, maar ze komt. En dan heeft hij het voorrecht dat de gehele godsdienstige wereld, en ook de goddeloze, maar meest de godsdienstige wereld, hem tegenspreekt, en dat moet er nu zijn. Gods kinderen zijn mensen die wondertekenen genoemd worden (Zach. 3:8). Ze worden niet begrepen, behalve dan door een hoogst enkele, ook door de Heere geleerd.

De Heere Jezus is opgestaan vroeg na de sabbat. Hij had de sabbat, de Joodse sabbat, dus de zaterdag, nog in het graf gelegen. Sommige mensen menen dat dit de rust van Christus al was. Het komt er niet veel op aan, en ik wil in de verste verte met geen begenadigde twisten, maar ik acht dat het verblijf van Christus in het graf toch nog niet Zijn rust was, maar dat Hij, toen Hij opstond uit het graf, in Zijn rust ingegaan is. En zo is het nu ook met een begenadigde. Hij is gedurende kortere of langere jaren gehotst en gebotst door de Wet, maar God is tot hem gekomen, en nu is hij opgestaan, en door de opstanding is ook hij gegaan, gekomen in de rust. En wat is deze rust? Als nu een mens vergeving van zonden heeft door de besprenging des bloeds van Jezus Christus op zijn consciëntie, die geschiedt door het geloof, wanneer hij in Christus, Die de Wet volkomen vervuld heeft, recht heeft ontvangen op aardse goederen, veel of weinig, op de vervulling van de belofte van het verbond der genade, ook een recht heeft bekomen op het eeuwige leven, en hij daarbij vernieuwd is geworden naar het beeld van God, dan heeft hij rust. En waarin rust hij dan? Niet in zijn geloof, niet in wat hij nu ontvangen heeft, maar hij rust in God. God is zijn rust, zodat hij zingt met de dichter van de 62e Psalm: 'In God is al mijn heil, mijn eer, mijn sterke rots, mijn tegenweer; God is mijn Toevlucht in het lijden' (vs. 5 ber.)

In de vroegte is Christus opgestaan. De vrouwen waren vroeg op weg gegaan, dat leest u in het eind van de evangeliën, maar Christus was hun toch nog vóór geweest. Zie, daar ligt een allerdierbaarst geheim in: Christus is Zijn volk altijd vóór. En wanneer Hij gekomen is met Zijn almachtige kracht en met Zijn onwederstandelijk licht, met Zijn eeuwige goedheid en genade – ik zeg: wanneer Hij gekomen is – dan komt een zondaar tot Hem. Let hier goed op. Het komen tot Christus voordat Hij tot ons geko-

men is, is louter schijn. De mensen spreken van een toevluchtnemend geloof – schijn, alles schijn! Er is wel een toevluchtnemend geloof, natuurlijk: elk geloof, het waarachtig geloof is toevluchtnemend, maar door het geloof neemt men alleen de toevlucht wanneer Christus tot ons is gekomen en *in* ons is gekomen.

De opstanding van de Heere Jezus is een historisch feit, dat wil zeggen: het is gebeurd. En dat weten we. Dat weten we, ten eerste uit het getuigenis van de Schrift. De discipelen hebben de opstanding beschreven en gepredikt, en dat waren eenvoudige mensen, eerlijke mensen, oprechte zielen, die het eerst zelf niet konden geloven vanwege de grootheid. Wij weten verder dat Christus opgestaan is uit de doden, omdat de prediking van Zijn opstanding een nieuwe beschaving, een beschaving in plaats van die van het grote Romeinse rijk heeft teweeggebracht. Maar vooral weten we dat de opstanding van Christus waarachtig is, omdat Hij *in ons* is opgestaan.

Gezongen: Psalm 37:2 en 3.

Nog een woord van toepassing. En dan kom ik tot u met de vraag hoe het met u is. Dat is een gewone vraag. Als de mensen elkander ontmoeten, dan doen ze deze vraag: ‘Hoe gaat het?’ En zo vraag ik nu aan u allen hoe het met u gaat, hoe het met u is. Wat we gepredikt hebben, dat hebt u gehoord. En nu komen we u vragen of dat wat we gezegd hebben, in uw hart geopenbaard is. Waar moet God dat nu bij u zoeken? In uw verstand, in uw oordeel, in uw belijdenis? Nee. Als Hij het daar moet zoeken, dan vindt Hij het niet. Daar is het niet; daar is niet wat Hij zoekt. Hij heeft gezegd: ‘Geef Mij uw hart’ (Spr. 23:26). Nu vragen wij u of wat u hebt horen prediken, in uw hart geschreven staat, zodat u, natuurlijk de een met meer licht dan de ander, in staat bent om ze uit uw eigen hart op te lezen. En als u dat nu kon, dan zou u het woord van de apostel Johannes verzegelen, namelijk dit: ‘Die in den Zoon Gods gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf’ (1 Joh. 5:10). Gij hangt toch niet af van uzelf in de beoordeling van uw staat en zaken? Gij maakt voor uzelf toch niet uit wat goed of kwaad is? U laat het evenmin toch afhangen van een mens? Nee, u moet God het u laten zeggen, en als Hij het doet, dan doet Hij het door Zijn Woord en Geest.

Bent u overtuigd geworden van schuld en zonde? Hoe lang dit werk geduurd heeft, dat is alweer niet van betekenis. Maar hebt u, terwijl het werk geschiedde, uw leven leren kennen, uw hart leren kennen, uw natuur leren kennen, en uw val in Adam? Want ge hebt niet alleen gezondigd als Adam, maar ook *in* Adam. Hebt ge hier nu zoveel van gekregen dat ge moest wanhopen aan alles, aan uzelf, en u gedrongen werd de toevlucht te nemen tot Christus? Is Christus u geopenbaard? Zonder openbaring van Christus is er geen kennis van Hem; letterkennis is geen kennis. Is Hij u geopenbaard, en bent u veel bezig in onderzoek, u afvragende of dat werkelijk geschied is? Want hier hangt alles van af. Als iemand zich hierin vergist, als hij meent dat hij Christus door openbaring heeft leren kennen en het is niet zo, dan is alles mis, en dan bedriegt hij zich voor de eeuwigheid.

U zult misschien denken: 'Ik wilde wel dat ge eens een teken noemde van de openbaring van Christus.' Er zijn verscheidene tekenen van te noemen. En ik kan dat op het ogenblik niet doen, maar één wil ik er u noemen: Als Christus geopenbaard wordt in het hart, dan heeft dat dezelfde uitwerking als de openbaring van Jozef had op zijn broeders. Zijn broeders hadden voorgegeven dat ze vroom waren: 'Wij zijn vroom' (Gen. 42:11). Het was in het geheel niet waar. Maar daar stond ineens voor hen: hun broeder, en toen konden ze het niet meer volhouden. Toen zagen ze wat anders van zichzelf. En zo is het nu met een mens: hij houdt maar vol; al zegt hij nu met zijn lippen dat hij dit is en dat hij dat is, maar hij houdt toch vol dat hij betrekking heeft op Gods volk en dat hij zo graag zalig zou willen worden, enzovoort. Maar als Christus geopenbaard is, dan valt het allemaal. En dan is hij wat hij waarlijk van nature voor God is: een zondaar en een verwerper, en geen zoeker. En dat is een van de onbedrieglijke kenmerken van de openbaring van Christus. Want hij ziet dat *hij* Christus aan het kruis geslagen heeft, dat wil zeggen, door zijn zonden. En dan zijn het niet meer de farizeeën en al die mensen die zich zo ongelofelijk bezondigd hebben, het is niet Pilatus meer en niet Herodes meer, nee, *hij; hij* komt er nu voor op, *hij* heeft het gedaan.

Hebt gij u toen van uzelf afgekeerd? Want u had u waarschijnlijk wel wijs gemaakt dat u de toevlucht nam tot Christus, maar ik heb het u al gezegd: het is schijn. En onder de predikatie of de gesprekken was u misschien wel gezegd geworden dat u een mens was met een toevluchtne-

mend geloof. Maar men wendt zich tot Christus hier, in het moment dat ik u nu met korte woorden beschreven heb, en tot op dat ogenblik heeft men zich altijd van Christus afgewend. ‘Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem avondmaal houden, en hij met Mij’ (Openb. 3:20). En deze woorden verstaat hij nu; hij heeft ze nooit verstaan.

Hebt u Christus ontvangen uit de hand des Vaders als een geschenk van eeuwige, vrije genade? En wat hebt u met Hem gedaan, wat hebt u met Christus gedaan? En welke waren uw handelingen ten opzichte van Hem? Hebt u niet alleen Christus ontvangen, maar al wat Hij verworven heeft, ook vergeving, recht op het leven en Zijn Geest? Dit is de omhelzing van Christus. Zijt u door Christus geplaatst in de gemeenschap Gods en zijt ge genaderd tot de Vader, door de Heere Jezus Christus, als tot uw Vader?

Onderzoekt u eens wat u in antwoord op deze vragen zou willen, kunnen of moeten zeggen. De dingen die ik u hier nu noem, behoren tot het wezen van het geloof. Er is een welwezen, maar dat wordt ook al verkeerd behandeld. Wat ik u nu genoemd heb, dat behoort tot het wezen van het geloof. En aangenomen dat u deze dingen werkelijk hebt leren kennen, zodat ge een bevoorrecht mens zijt, wat nu? Dan is het onze roeping om Christus te volgen, om Zijn eer en waarheid te verbreiden en een getuige te zijn tegen wat op het ogenblik in de kerken gepredikt wordt. Onze roeping is daartegen te getuigen. Doen we dat niet, dan zijn we een hond die niet bast (Jes. 56:10). We moeten ons niet laten verleiden in dit opzicht door de mensen die zeggen: ‘Dan wordt het een ordeloze toestand.’ De orde is alleen in God en niet in een kerkverband. Als we van onszelf losgemaakt zijn, dan moeten we ook losgemaakt zijn van onze naaste, behalve wanneer hij woorden spreekt die onze consciëntie raken – maar dan spreekt onze naaste niet, dan spreekt God *dóór* onze naaste.

Christus hebt ge te volgen, waarheen ook, te volgen in een weg van armoede of in een weg van rijkdom, te volgen in een weg van gezondheid of in een weg van ziekte. Het komt er niet op aan in welke weg, want elke weg is goed, *elke weg is goed*. Ik sprak kort geleden, of ik schreef – ik weet het niet meer – kort geleden aan iemand: ‘Als alles óns goed is, dan is alles goed.’ U weet wel van die man, hè. Hij werd gegroet, hij stond te werken op het land. Iemand passeerde. Hij zei: ‘Goedendag.’ En het antwoord

was: 'Ik heb nooit een kwade dag gehad.' Dat is het, dát is het, en dat is alleen door het geloof in God.

Wanneer u het mist: het *is* er. Het is verworven, het is er. En het is aan uw deur gelegd, het ligt aan je voeten. Als u de ogen opent, dan ziet u het daar liggen. 'Nabij u is het Woord', zegt Paulus (Rom. 10:8). Neem het! Gij zegt: 'Ja, dat kunt u nu wel zo uitspreken, maar het is alles genade.' Dat is in uw mond een praatje en geen waarheid! 'Ja, maar ik kan het toch niet?' Ik heb niet gezegd dat u dat kunt. Ik predik u niet wat u kunt, want u kunt niets anders doen dan verwerpen. Maar ik predik u wat van u *geëist* wordt. Het is de *eis* dat ge gelooft, en dat ge u bekeert, en dat ge achter Jezus aan komt, en dat ge ophoudt een vroom mens te zijn, en dat ge gaat belijden dat ge een goddeloze zijt in uzelf en een rechtvaardige in Christus. Dat is de eis. En als u hier niet aan kunt voldoen, ik kan er ook niet aan voldoen en geen mens. En nooit heeft een begenadigd mens gezegd dat hij *kón*, maar ze hebben allen gezongen: 'Door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen' (Ps. 89:8 ber.). Maar vergeet niet dat het *móét*, en dat u straks voor de Rechter van hemel en aarde niet vrij zult uitgaan wanneer Hij de eis ook *dáár* stelt, en gij zult zeggen: 'Ik heb niet gekund.' U zult veroordeeld worden! Laat u dat aangrijpen en praat niet en babbel niet over godsdienstige dingen. Ik bid u, doe het niet. Maar ga in uw binnenkamer en werp u neer voor God en zeg Hem wat *ú* bent en wat u volgens het Woord en deze prediking nodig hebt, en dat wanneer u dat niet deelachtig wordt, gij zult sterven als een dwaas. Zeg dat, want het is in de hand van Christus om u het geloof te geven.

Ik eindig met u twee vragen te stellen; denk erover na. De eerste vraag is deze: Wat maakt gij van uw leven? En de tweede vraag is: Wat maakt gij van God en Zijn dienst?

Amen.

Gebed:

Geef, Heere, dat deze vragen en al wat er gesproken is, ons op het hart gebonden mag wezen. Ach, laat ons niet toe te redeneren, maar doe ons gelóven. Want het gaat erom. Nu zijn we nog hier, en we genieten nog rust in ons land, in Europa, maar ach, de wolken hangen laag en het kan in een ogenblik geheel veranderd wezen. Welke verandering staat te komen

vroeger of later. En de dag des doods kan ons ook overvallen, jong en oud.

Heere, doe ons deze dingen diep overdenken en laat ons niet met rust. Nee, laat ons niet met rust! En nog eens, Heere, laat ons niet toe te trachten er ons met woorden onder vandaan te werken. We zitten er onder, en laat ons ons daar *zien*. Doe ons zien dat er een Wet is om de vervulling waarvan het gaat. Doe ons geloven dat Gij deze Wet vervuld hebt en dat ge nooit iemand ontvangen zult, die niet vooraf bekend heeft en gevoeld heeft dat hij een zondaar is, een overtreder van de Wet.

Dat we u danken mochten dat de prediking er vanavond nog geweest is. Vergeef al het zondige erin. En wil zegenen hetgeen was gegrond op Uw Getuigenis – we hopen en geloven dat dit de gehele prediking geweest is – maar met voorbijgaan van het feit dat het niet was naar de reinigheid des heiligdoms, dat ook daar zonden aan kleefden.

Bereid Uw Woord in onze harten een plaats. Breng ons tot nadenken, tot diep nadenken. Doe ons vragen wat men doen moet om zalig te worden. En is het geheim voor ons opgelost, naar het woord van de 25e Psalm: ‘Gods verborgen omgang vinden zielen waar Zijn vrees in woont’, doe ons dan verstaan waartóe het ons bekendgemaakt werd, en ook voor zeker houden dat we nog niet kennen gelijk wij behoren te kennen.

Laat ons door Uw genade uit de waarheid en uit de onmiddellijke inspraken of uit de inspraken door Uw Woord in ons hart, de kennis van onze roeping halen. Doe ons deze roeping volgen. Laat ons niet toe hierbij te vragen of het volgen van onze roeping ons zal brengen in moeilijkheden, tot armoede, tot uitstoting, want dat is alles zonder enige betekenis. Niet alleen is het zo dat de blindgeborene uitgestoten zijnde, door U gezocht werd, maar ook is waar dat zo wij iets verlaten ter wille van U, we het veelvoudig van U terugontvangen.

Heere, gedenk ons en geleid ons op onze weg en breng ons waar we zijn moeten.

Amen.

Gezongen: Psalm 103:2 en 3.

Voorbereidingspredikatie gehouden door Ds. J.P. Paauwe op 14 april 1948 te Den Haag

Gezongen: Psalm 40:1.

Gelezen: 1 Korinthe 11:17-34.

Gebed:

Laat, Heere, het gewicht van deze dingen ons brengen tot de erkenning en het gevoel van de noodzakelijkheid van het gebed: 'HEER', ai, maak mij Uwe wegen, door Uw Woord en Geest, bekend.' Want al deze dingen zijn mogelijk, ook bij ons. Zij zijn mogelijk bij ieder mens. En alleen door de gezegende en onmisbare werking van de Heilige Geest kunnen wij gebracht en gehouden worden in het rechte spoor. Zaten wij er zelf niet zo in met al onze ongerechtigheden, het zou wat anders zijn, maar nu hebben wij de vijand in onszelf, en hoeveel bondgenoten niet buiten onszelf. Laten wij het woord ter harte nemen: 'Ziet dan hoe gij voorzichtiglijk wandelt.'

Gij hebt ons bewaard tot hiertoe, en op de middag van deze dag mogen wij hier zitten, geschaard rondom Uw Goddelijk Getuigenis. Schenk ons van de gelegenheid die Gij ons geeft, een recht, U verheerlijkend en voor onze ziel profijtelijk gebruik te maken.

Wil niet met ons in het gericht treden, want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn. Wil ons uit Uw volheid schenken wat wij nodig hebben, beide in het spreken en horen, en doe ons samenzijn strekken tot verheerlijking van U en tot heil van onze ziel en ons lichaam. Het is nergens beter dan hier, nergens beter dan onder Uw waarheid. Zo heeft Uw Kerk het begrepen. En als Uw overblijfsel, dat U nog hebt, niet verkeerde in de toestand waarin het zich bevindt, dan zou er een veel grotere begeerte zijn naar de dingen. 'Eén ding heb ik van de HEERE begeerd'; dit was het woord van de dichter. En: 'Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot'; dat is ook al door Uw Kerk gezegd.

Gedenk onze zieken en zwakken. Geef nog te roepen, waar, oprecht en hartelijk roepen, want bij U zijn toch uitkomsten. Neemt Gij het kruis niet weg, dan is er toch in U kracht – niet alleen voor de mens om te dragen, maar ook om alles te aanvaarden.

Sterk Uw Kerk over de gehele aarde. Zij is nog niet uitgestorven, zij zal

ook niet uitsterven. Onderhoud en verlevendig haar naar Uw toezegging.

Gedenk ons volk en de volkeren. Onttrekt U Zich niet. Een mens kan alleen maar zijn verderf en het verderf van zijn naaste uitwerken. Het hangt niet af van de mensen en van de dingen die zij ondernemen – nee, het hangt af van U.

Amen.

Het is, zeer geachte toehoorders, ons voornemen om vandaag over veertien dagen aan deze plaats des Heeren Avondmaal te bedienen, en daarom wensen wij een woord te spreken ter voorbereiding. Mijn bedoeling is om met enkele trekken u uiteen te zetten de gronden van onze christelijke religie, opdat een ieder in staat gesteld worde om duidelijk te zien wat het Avondmaal eigenlijk is, en voor wie en met welk oogmerk de Heere het heeft ingesteld.

Gezongen: Psalm 25:5, 6 en 7.

De mens, mijn zeer geachte toehoorders, stond. Maar hij is gevallen. Hij heeft niet geloofd. De Wet heeft hij overtreden. God, zijn zaligheid en de zaligheid van zijn naaste, heeft hij eraan gegeven. Van terugkeer kon geen sprake zijn. De mens heeft door zijn val het beeld waarin hij geschapen was, verloren. En nu is hij een onreine geworden. Zijn verstand is verduisterd, in zijn wil is niet anders dan tegengekantheid, en zijn genegenheden gaan uit naar dingen die hij zou moeten mijden. Hij is een slaaf geworden van zichzelf, van de zonde, van de wereld, van de vorst der duisternis. Het kan niet anders of God vertoort Zich over hem; de Wet vervloekt hem. God is verbannen van de mens, en de mens is verbannen van God.

God is mens geworden. In de menselijke natuur heeft Hij gehoorzaamheid aan de Wet betoond, heeft Hij de vloek van de Wet en de straf op de zonde gedragen. ‘God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende, en heeft het woord der verzoening in ons gelegd’ (2 Kor. 5:19).

Maar, toehoorders, van deze dingen zouden wij geen profijt hebben wanneer zij ons niet bekend waren gemaakt. Maar ze zijn ons bekend gemaakt. De eerste bekendmaking van het Evangelie van leven, genade en

uitkomst, is direct van God gekomen in het paradijs. En daarna heeft de Heere ervoor gezorgd dat de verkondiging van Zijn ontferming in Christus Jezus op aarde bleef. Zij zal op aarde blijven totdat de laatste van Gods uitverkorenen zal zijn toegebracht. Het spreekt vanzelf, en het is voor ieder duidelijk dat het Evangelie verkondigd wordt opdat men het zou aanvaarden en opdat men het zou aannemen door een waarachtig geloof. Wanneer iemand dit doet, dan omhelst hij niet slechts het Evangelie, maar ook Christus in het Evangelie. Omhelst hij Christus, dan omhelst hij Hem Die in zijn plaats en tot zijn nut de straf der zonden gedragen en de gehoorzaamheid aan de Wet volbracht heeft. Want een waar geloof is een verenigend geloof. Het is het middel waardoor de mens met Christus wordt verenigd. Het is derhalve zó, dat wanneer iemand gelooft, hij hierdoor met Jezus Christus verenigd is, en dat hij in Christus de Wet voldoening heeft gegeven, gehoorzaamd heeft aan de Wet en haar straf heeft gedragen. Het gevolg hiervan is dat er van hem niets meer geëist wordt, ook niets meer geëist kán worden. En God doet dat ook niet, maar Hij spreekt hem die Hij in Christus vindt, vrij van schuld en straf, en schenkt hem een recht op het eeuwige leven.

Evenals in het Oude Testament, zijn er in het Nieuwe Testament twee sacramenten. In het Oude Testament de besnijdenis en het Pascha, en de Doop en het Avondmaal in het Nieuwe Testament. Deze sacramenten hangen aan de belofte. Zij worden in de Kerk van Christus genoemd ‘tekenen en zegelen’ (antw. 66 Heid. Cat.; art. 33 Nederl. Geloofsbel.). Als tekenen onderwijzen ze, en als zegelen bevestigen zij.

Het geloof bestaat uit twee zaken: kennis en vertrouwen. Voor zover het sacrament ziet op de kennis die in het geloof is, onderwijst het, en voor zover het ziet op het vertrouwen, bevestigt het. Het geloof, ook van de meest begenadigde, is aan zwakheid onderworpen – om niet te zeggen dat de meeste christenen niet meer hebben dan een zwak geloof. Om Zijn kinderen te ondersteunen, heeft de Heere nu geschonken, behalve het Evangelie, ook de sacramenten. Dus de Heere heeft gegeven de sacramenten tot versterking van het geloof. Wie de geloofsleer waarlijk verstaat, anders gezegd, wie het geloof begrijpt, heeft ten aanzien van de leer van de sacramenten niet veel meer nodig. Immers, niet zodra is iemand door God gebracht tot het geloof in Jezus Christus, of hij ziet onder veel andere din-

gen, ook de aard, de betekenis en de werking en het doel van de sacramenten, zowel van de Doop, als van het Heilig Avondmaal.

Zo gij deze korte uiteenzetting met aandacht hebt gevolgd, zult gij zelf het antwoord hebben op de vraag voor wie de Heere het Heilig Avondmaal heeft ingesteld. Het antwoord op deze vraag luidt: voor de gelovigen. Ik heb u dikwijls gezegd wat het geloof is. Dit wil niet zeggen dat het niet gedurig moet herhaald worden. In zichzelf is het geloof wel eenvoudig, maar de mens is niet eenvoudig, en hij is er altijd op uit om van het geloof zelf iets te maken. Maar zolang de mens hiermee bezig is, geeft hij te kennen dat hij het geloof niet bezit. Want het geloof is een schepping van God. Het ene ogenblik is het er niet en het andere ogenblik wordt het er gevonden. En als het geloof aanwezig is, dan is de kennis van het geloof in mindere of meerdere mate ook daar.

Wij zullen met een kort woord over het geloof spreken.

Het geloof veronderstelt dat er een aanbidding van de genade van God in Christus is. Als er zulk een aanbidding niet was, dan zou het geloof niet mogelijk zijn. Begrijpt u dit wel? Want wij vinden in het Woord dat een mens geen ding kan aannemen, zo het hem uit de hemel niet gegeven zij (Joh. 3:27). Er is een aanbidding, en deze aanbidding is niets anders dan het Evangelie. Want door middel van het Evangelie wordt Christus voorgesteld, bekendgemaakt en aan de mens overgegeven. Ik zeg: aan de mens overgegeven. Wanneer men nu gelooft in Christus, is in het hart plaats voor Hem, dan wordt Hij omhelsd, aangenomen. Waar geen plaats voor Christus in het hart gevonden wordt, daar laat men de aanbidding voor hetgeen zij is.

Daarom veronderstelt het geloof in de tweede plaats kennis. Om te kunnen geloven, moet men kennis hebben. Men moet zichzelf kennen, men moet weten wat men geweest is en wat men geworden is door de zonde. Men moet kennis hebben van zijn verlorenheid in Adam, van zijn vijandschap, zijn afkerigheid. Men moet weten dat men geen zoeker van God is, maar een verwerper. Het klinkt wel paradoxaal, maar de genade van God is niet voor diegenen die haar zoeken, maar voor ieder die haar verwerpt en haar verworpen heeft. Gewillig is men alleen op de dag van Gods heirkraft, zoals u vinden kunt in de 110^e Psalm: 'Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag Uwer heirkraft.'

Dit moet de mens van zichzelf weten. Als hij dat niet van zichzelf weet, dan is er geen mogelijkheid voor hem om te geloven. Het werk van God en het werk van de mens moet niet samenkomen, het moet niet in elkaar overgaan, maar het moet gezien worden als tegenover elkaar staande: de mens, God verwerpende, en God, de mens zoekende. Zo staat het er: ‘God zoekt het weggedrevene’ (Pred. 3:15). En dan heeft men zelfkennis.

En dan moet men ook kennis hebben van Christus, van het Evangelie en van God in Christus Jezus. En hoe komt men aan deze kennis? Niet door lezen, niet door horen van predikaties. Want dat is maar een algemene kennis, en deze kennis wordt ook bij de wereld gevonden. Nee, men moet een kennis hebben van God in Christus door de werking en inwoning van de Heilige Geest. God moet Zich in Christus in ons geopenbaard hebben. Dan heeft men enige kennis van God.

Gij zijt wellicht geneigd om te vragen of een mens het onderscheid opmerkt. Het antwoord is dat men dat stellig doet. Wanneer hij deze laatste kennis krijgt, dan ziet hij dat hij altijd wettisch gewerkt heeft. En wat weet een mens van nature van wettisch werken? Hij weet daar net zo veel van als van het Evangeliewerk. Dat wil zeggen: hij weet er niets van. Het onderscheid tussen Wet en Evangelie ligt voor hem bedekt. Maar als Christus Jezus in het hart geopenbaard is, dan ziet een mens hoe hij altijd wettisch werkzaam is geweest. En hij verklaart van ganser harte dat hij zo voor eeuwig verloren gegaan zou zijn, als God Zich niet aan hem bekendgemaakt had.

En nog iets anders noem ik. Wanneer de Heere Jezus Christus in het hart geopenbaard wordt, dan ziet men eerst recht zijn machteloosheid en de noodzakelijkheid van Christus.

Een derde zaak noem ik. Wanneer de Heere Jezus Christus in het hart geopenbaard is, dan verstaat men de gewilligheid van God. Wat had men niet gedaan om de Heere over te halen om hem toch genadig te wezen! Och, men zou toch zo graag genade gehad hebben; nacht en dag had men er om gevraagd! En nu ziet men iets heel anders. Tot op dat ogenblik had de mens zichzelf gezien staande aan de deur en kloppende, aan de deur van de hemel – zoals de dwaze maagden: ‘Heere, Heere, doe ons open’ (Luk. 13:25). En wat ziet de mens nu? Christus, staande aan de deur van zijn hart, kloppende om binnen gelaten te mogen worden (Openb. 3:20). Dat is

een groot verschil, nietwaar? En dit verschil wordt alleen gezien bij de openbaring van Christus.

Aan deze en andere dingen kunt u weten of Christus u geopenbaard is. Ik heb u drie zaken genoemd, laat mij nog een vierde noemen. Als Christus Zich geopenbaard heeft, dan is het geloof een zaak die vanzelf komt. Dan kan men niet laten te geloven.

Men moet Christus aanvaarden uit de hand van de Vader. Waar nu deze dingen zijn, daar is een hartelijke vereniging met Gods uitgevonden weg om een mens zalig te maken door Jezus Christus, of door het geloof in Christus Jezus. Vóór die tijd had hij graag zalig willen worden door de werken der Wet. Hij wist niet dat hij een zaligheid beoogde door de werken der Wet. Hij dacht dat zijn gedachten bezig waren met het Evangelie. Maar nu ziet hij dat hij uitsluitend met de Wet werkzaam was geweest, en dat het Evangelie hem geopenbaard is en de Heere in het Evangelie. Nu is er geen enkele weg die hij volgen kan buiten de door God geopenbaarde weg. Ook zegt hij: 'Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is, om de zondaren zalig te maken' (1 Tim. 1:15). Nooit te beschrijven is de verbaasdheid en de verwondering en ook de beschaamdheid die er in het hart van een mens is, die een openbaring van Christus heeft ontvangen. Ach, deze mens zegt: 'Ik zal mij nog dieper vernederen dan alzo.' Kon hij maar onder de aarde kruipen. Maar dan op een andere manier dan hij vroeger zo vaak had geprobeerd. Vroeger, bij donder en bliksem of onder andere omstandigheden, had hij toch ook zo graag onder de aarde gekropen. Evenals Adam, die bij het naderen van God in de wind, God ontvluchtte (Gen. 3). Maar nu zou hij onder de grond willen kruipen van schaamte en verlegenheid.

Het geloof is een aannemen van de Heere Jezus op grond van de belofte. Ik zeg: op grond van de belofte. Wie dit niet verstaat, zijn geloof is een waan. Een aannemen van de Heere Jezus op grond van de belofte. Door de belofte of door de verkondiging van het Evangelie, is Christus tot u gebracht. Doe uw ogen open, dan ziet u Christus aan uw voeten liggen. Gij hebt Hem in uw hand en in uw hart (Rom. 10:8).

Hij ziet Christus in de belofte; in de belofte is Christus. Ik heb dikwijls de mensen horen spreken van beloften, u ook wel, maar dit is doorgaans waan. De beloften gelden mij en u niet. Mij en u geldt de vloek. En al het

mijne en uwe ligt onder de vloek. Christus gelden de beloften. ‘Doe dat en gij zult leven’ (Luk. 10:28). Want de mens moet door doen zalig worden. Door zijn eigen doen, of door het doen van een Ander. Christus heeft het gedaan. Hij heeft de straf gedragen en Hij is gehoorzaam geweest aan de Wet. En nu heeft Hij recht op de beloften. Nog eens, ik heb geen recht op de beloften, en u evenmin. Wanneer nu iemand gelooft, dan verenigt hij zich met Christus. Nu is hij één met Christus. Hij *is*, om zo te zeggen, Christus. Eén geworden met Christus, heeft hij recht op hetgeen waar Christus recht op heeft, dat is, op de beloften. Dus hij omhelst de beloften zoals zij in Christus zijn (2 Kor. 1:20). Verstaat u dat? Verstaat uw hart dat? Hier moet geen redeneren bij te pas komen. Dit moet, om zo te zeggen, niet gevormd worden of gefatsoeneerd worden, dat moet zo uit je hart opkomen en dat moet zeggen: ‘Het is waarheid.’

Maar wanneer men dan de beloften in Christus heeft gezien, dan ziet men ook Christus in de beloften. Men hoort in de belofte de stem van Christus: ‘Mijn schapen horen Mijn stem’ (Joh. 10:27). Waar is deze stem? Hier, in het Woord. Maar hoe weet ik dat nu, dat deze stem mij noemt? ‘Ik roep Mijn schapen bij name’ (Joh. 10:3). Hoe weet het lam dat wat hij hoort, de stem van zijn moeder is? Zó hoort de mens die gelooft in het Evangelie de stem van Christus. Hij is daar alleen met de Heere, en de Heere spreekt met hem, en hij luistert, hij hoort. ‘Ik zal horen wat God de HEERE spreken zal’ (Ps. 85:9). Hij luistert. Bij dit aannemen van Christus moet het, toehoorders, toegaan naar de Goddelijke orde. Want de Heere Jezus maakt Zijn volk zalig door drie ambten. Wie nu de Heere Jezus aangenomen heeft, geeft in de eerste plaats acht op Zijn priesterlijke bediening, op Zijn verzoening en voorbeding.

De verzoening. De verzoening zijn de twee hoornen van het altaar die worden aangegrepen. Hierover heb ik gesproken op Goede Vrijdag,* toen wij spraken over het uitwerpen van het anker achter het binnenste voorhangsel, waar Christus Jezus is (Hebr. 10:19-22). Gij die toen hier waart, zult het u wel herinneren. En als men Christus als Priester aangenomen heeft, dan heeft men Hem verder aangenomen en neemt men Hem aan als

---

* Predikatie van 26 maart 1948, bundel 1948-’50, blz. 270 e.v., Lijdenspreken uit de jaren 1946-1950, blz. 183 e.v.

Profeet en Koning. Als Profeet om ons te onderwijzen, en als Koning om ons te regeren, te beschutten en te beschermen.

En dit is dan iets gezegd over het waarachtige geloof. Aan het aannemen van Christus gaat vooraf het geloof van de Wet, van de eis en de vloek van de Wet. En op dit geloof moet zijn gevolgd de bekering tot God.

De mens moet zich dus onderzoeken of hij een gelovige is. En wanneer hij dit meent en dit heeft mogen doen met een goede uitslag, dan moet er eerbied zijn in zijn hart voor het sacrament. Hij moet het zien als het door God verordeneerde middel om het geloof van Zijn volk te versterken. Derhalve moet hij letten op de instelling. Want brood en wijn en water versterken het geloof niet, maar zij doen dit uit kracht van de instelling, welke instelling gij vinden kunt in Mattheüs 26 en 1 Korinthe 11. Het moet ook je begeerte zijn om je geloof versterkt te krijgen, want je weet wel dat je geloof nog maar zwak is. En nu gebruikt hij daarvoor wel het Woord en de verkondiging van het Evangelie, maar ook het sacrament. En het sacrament vooral is door God verordeneerd om het geloof te versterken. Zo moet het dus je begeerte zijn om door middel van het gelovig gebruik van het sacrament het geloof te versterken. Wie tot het sacrament komt, zegt derhalve: 'Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp' (Mark. 9:24).

En hij moet ook een begeerte in zijn hart hebben om zijn leven te verbeteren, want een mens die gelooft, is een nieuw schepsel (2 Kor. 5:17). Er is dus in zijn hart een uitgang tot God. Zijn begeerte moet zijn: verbetering van zijn leven te verkrijgen, en hij moet deze zoeken onder andere door het gebruik van het sacrament.

Wanneer men nu aan het sacrament deelneemt, dan moet men geen grote verwachting hebben. Men moet komen in gehoorzaamheid aan het bevel des Heeren, maar tegelijk met het verlangen om zijn geloof versterkt en zijn leven verbeterd te krijgen. Vertoeft de Heere, dan moet men met zijn hart instemmen met de woorden van de psalmdichter en zeggen: 'Ik hef mijn ogen op naar de bergen' (Ps. 121:1). Hij moet dan de Heere verbeiden (Hab. 2:3).

Nu moet niemand zich opgelucht gevoelen of denken: 'O, maar dan is het sacrament voor mij niet.' Dat moet hem juist geen rust geven, want u hebt geen enkele reden om u opgelucht te gevoelen. Want als het sacrament voor u niet is, dan is de hemel óók niet voor u. Want wij hebben gezegd dat

de beloften hangen aan het Evangelie, en wanneer u deze beloften niet door een waarachtig geloof omhelsd hebt, dan bent u geen gelovige. En er staat in Markus 16 vers 16: 'Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.' En daarom: Bekeer u! Wanneer gij het getuigenis van het Woord en van de Heilige Geest niet in u hebt dat u een gelovige zijt, bekeer u dan. U hebt daarvoor nóg de gelegenheid. Hoe lang wij deze gelegenheid nog hebben zullen, dat is niet te zeggen. De dagelijkse ondervinding leert ons dat het leven zomaar ineens iemand kan ontnomen worden.

Wat u dan doen moet? Dat heb ik u dikwijls gezegd. U moet de eenzaamheid in en een naarstig gebruik maken van de middelen, en God smeken, nacht en dag. U moet zich verwerven een historische kennis; de stukken van het geloof moet u trachten u eigen te maken. Wanneer u dit doet, dan is het niet buitengesloten dat u in uw gemis komt, dat de kennis die u zich hebt eigen gemaakt, u zegt: 'En dat mis ik nu!' Wat zou het een weldaad wezen wanneer zo tot u gesproken werd: 'En dat mist u nu!' U weet ook wel dat u het mist. Het zal allesbehalve onmogelijk zijn dat u dan geen rust meer had. Gij moet u uit dat gemis niet zelf uitwerken. U moet niet zeggen, of u laten zeggen dat u moet vertrouwen op God, want dat is alles waan. Gij moet gebracht worden tot de werkelijkheid, en de werkelijkheid heb ik u genoemd toen ik zei dat God van de mens en de mens van God verbannen is. Dat is de werkelijkheid. Behaagt het de Heere u in het gemis te brengen, dan wordt en blijft u een zoeker. En dit zoeken eindigt niet met vinden, dit zoeken eindigt met te zeggen dat men nooit gezocht heeft. Dat is het goede einde, dat men ziet dat men met zijn rug naar God staat, altijd tot Hem gezegd heeft: 'Wijk van mij, want aan de kennis Uwer wegen heb ik geen lust' (Job 21:14). En dit is dan, zoals ik u gezegd heb, de rechte zelfkennis.

U vindt het in de Schrift. Denk maar aan de gelijkenis van de vader met zijn twee zonen (Matth. 21:28 e.v.). 'Ga heen en werk in de wijngaard.' 'Ik ga niet.' En de ander: 'Ik ga.' De laatste heeft het niet gedaan; de eerste werd in de wijngaard aangetroffen. Hij had gezegd dat hij niet ging, waarom was hij dan tóch in de wijngaard, toen zijn vader kwam? Hij had berouw gekregen. Hij was tot andere inzichten gekomen. Hij had de autoriteit van zijn vader erkend. Hij was er achter gekomen dat hij een vader had. Dat alles is de rechte zelfkennis. En de Heere geve u en mij dat wij bij

de aanvang en bij de voortgang met deze kennis mogen worden bedeed. De zaligheid moeten wij zó vrij zien, dat wij kunnen zingen met ons hart: ‘Door U, door U alleen, om ’t eeuwig welbehagen’ (Ps. 89:8 ber.).

Amen.*

Woorden van Calvijn over het dragen van het kruis

Allen die de Heere heeft aangenomen en in de gemeenschap van Zijn kinderen ontvangen, moeten zich voorbereiden op een hard, moeizaam, onrustig leven, vol van zware arbeid en allerlei tegenspoed. Het is de wil van onze hemelse Vader Zijn dienaren op deze wijze te oefenen, door hen op de proef te stellen. Deze orde begonnen met Christus, Zijn Eerstgeborene, zet Hij die met al Zijn kinderen voort. Want hoewel Christus Zijn geliefde Zoon was in Wie Hij een welbehagen had, toch zien wij dat Hij niet zachtmoedig en toegeeflijk in deze wereld werd behandeld. Hij was gedurende Zijn leven op aarde niet slechts aan een voortdurend kruis onderwórpén – Zijn leven op aarde wás niets anders dan een voortdurend kruis. De apostel geeft de reden daarvoor: ‘Hoewel Hij de Zoon was, nochtans heeft Hij gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden’ (Hebr. 5:8). Waarom zouden wij onszelf dan vrijstellen van datgene waaraan Christus, ons Hoofd, Zich diende te onderwerpen; te meer omdat Hij Zich om onzentwil onderwierp, opdat Hij een toonbeeld van geduld zou zijn? Daarom verklaart de apostel dat alle kinderen Gods voorbestemd zijn om aan Hem gelijkvormig te worden (Rom. 8:29). Dus geeft het ons grote troost in zware en moeilijke omstandigheden, die de mensen als slecht en nadelig beschouwen, te bedenken dat wij aan het kruis van Christus gemeenschap hebben, en dat, zoals Hij door een doolhof van vele smarten naar de hemelse heerlijkheid is gegaan, wij ook zo door verschillende beproevingen daarheen geleid worden.

Institutie III, VIII, 1, volgens de door Calvijn zelf verzorgde Franse tekst van 1560

---

* Het slotgebed is niet beschikbaar. Ook is niet bekend wat aan het einde van de dienst is gezongen.